

Fördjupad information om naturbruksavtalet 2025 – 2028

I följande text ges en bakgrundsinformation om naturbruksutbildningen i Västra Götaland. Avtalet mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland om samverkan kring naturbruksutbildning har funnits sedan regionbildningen 1999. Det är en fortsättning på den samverkan som dessförinnan fanns mellan landstinget och kommunerna om naturbruksutbildning.

Bakgrund till avtalet

I samband med regionbildningen skedde en skatteväxling från regionsskatten till kommunskatten. Samtidigt behöll Västra Götalandsregionen (VGR) uppdraget att bedriva naturbruksprogrammet åt kommunerna i Västra Götaland. Ett samverkansavtal slöts mellan VGR och länets alla kommuner som innebar att VGR och kommunerna skulle dela på finansieringen av naturbruksutbildningarna. Det skedde genom att det enbart skedde en skatteväxling på halva beloppet till kommunerna (ett öre) och VGR behöll halva det skatteväxlade beloppet (ett öre).

Orsaken till att inte hela skatteväxlingen genomfördes var att årsvisa variationer i elevantal skapade ojämn intäktsström från kommunerna till VGRs budget för naturbruk. Utan den finansiella stabilitet som uppstod genom att behålla en del av skatteintäkten för naturbruksutbildning var VGR tveksamt till att åta sig uppdraget från kommunerna.

Beslutet om att även ersätta kommuner för elever utanför länet, på både kommunala skolor och friskolor, togs samtidigt som skatteväxlingen.

Sammantaget innebär ovanstående att det redan från början finns en inbyggd komplexitet i avtalet.

Det aktuella avtalet

I december 2022 föll det föreslagna avtalet för perioden 2023 – 2026. Orsaken var ett missnöje med avtalet bland vissa kommuner i Fyrbodalsregionen pga nedlagda VGR-skolor och längre resväg till naturbruksskolor samtidigt som kostnaderna fanns kvar pga skatteväxlingen. Antalet fristående naturbruksskolor i VG har vuxit kraftigt men för eleverna på dem betalar kommunerna fullpris. Avtalet måste skrivas under av samtliga 49 kommuner i Västra Götaland för att träda i kraft.

Samtidigt bör understrykas att det stora flertalet kommuner, liksom VGR, ställde sig bakom avtalet och var nöjda med det. De var också nöjda med utbildningsverksamheten på VGR:s naturbruksskolor, som är bred, med goda resultat och är en viktig leverantör av kompetens till de gröna näringarna i Västra Götaland. Verksamheten är också kostnadseffektiv.

VGR och kommunerna kom överens om ett korttidsavtal för 2023-24 för att ha tid att reda ut förutsättningarna för ett nytt långsiktigt avtal.

Politikerna engagerades i dialogen tidigt i processen för att pröva nya avtalsförslag (VGR: Helén Eliasson, Lars Holmin, Aida Karimli. Skaraborg: Daniel Andersson. Fyrbodal: Louise Skaarnes, ersättare Benny Augustsson. Göteborgsregionen: Renée Bengtsson. Sjuhärad: Bengt Hilmersson)

Den politiska arbetsgruppen har genomfört 6 möten. Dialogen mellan politikerna har resulterat i ett nytt avtalsförslag för perioden 2025 - 2028. En central del av detta utgörs av en utredning om en ny samverkansmodell som skall genomföras skyndsamt.

Fyra uppdrag från politiken har genomlysts

Som ett led i den politiska dialogen om samverkansavtalet har kunskapen fördjupats om naturbruksavtalet och tänkbara lösningar för att ta fram nytt avtal. Fördjupade kunskaper har tagits fram på fyra områden:

1. Hantering av kommunernas remissvar på förslag till samverkansavtal 2023-2026
2. Juridiska och ekonomiska konsekvenser av alternativt avtal där kommuner ersätts för naturbrukselever på friskolor i länet
3. Kommunekonomiska effekter av befintligt avtal respektive ny fördelningsnyckel som resultat av ersättning för friskoleelever
4. Plan för avveckling av samverkansavtalet

Slutsatser av kunskapsunderlagen

De fördjupade studierna genomfördes under 2023.

- Det konstaterades att de förslag om större förändringar i avtalet som kommunerna lämnade i sina remissyttranden 2022 inte kunde arbetas in i avtalsförslaget pga tidsbrist. Det var orsaken till att en kommun röstade emot avtalet. Slutsatsen är att större förändringar i avtalet bara kan genomföras efter en mer omfattande process.
- Juridiskt är det utmanande att göra större ändringar i nuvarande avtal då det redan från början (1999) är ett komplicerat avtal med flera undantag
- Den ekonomiska konsekvensen av ett avtal där även friskoleelever inom länet ersätts gynnar vissa kommuner och missgynnar andra.
- En genomgående effekt av samverkansavtalet och VGR-skolornas stordriftsfördelar är att priserna för naturbrukselever hålls låga i alla kommuner, även för eleverna på friskolor. Tack vare samverkansavtalet är VGR-skolornas relativt låga priser normerande i Västra Götaland.
- Om en avveckling av samverkansavtalet skulle bli aktuell, så behöver skatteväxlingen fullföljas och denna process kommer i sig att ta flera år.

Om det finns önskemål om mer information om innehållet i dessa fördjupningsstudier kan sådana informationstillfällen ordnas.

Utifrån ovanstående slutsatser konstaterades att eventuellt införande av ändringsförslagen, till exempel att kommunerna även ska få ersättning för friskoleelever inom Västra Götaland, troligen kommer att flytta missnöjet med avtalet från en grupp kommuner till en annan grupp; det fanns kritik och upplevda orättvisor också i ändringsförslagen.

Den politiska arbetsgruppen bedömde därför att en grundläggande fristående utredning om ny samverkansmodell skall genomföras. Utredningen har ambitionen att hitta en samverkansmodell som alla parter (VGR och samtliga kommuner i Västra Götaland) kan ställa sig bakom. Med utgångspunkt från utredningens slutsatser skall ett förslag till avtal baserad på ny modell tas fram. Därefter beslutar VGR och kommunerna om modellen som omedelbart kan träda i kraft. Både kommunerna och Västra Götalandsregionen är angelägna att hela processen skall genomföras så fort som möjligt.

Om kommunerna har önskemål om mer fördjupade dragningar om naturbruksavtalet finns det möjlighet för politikerna i dialoggruppen och tjänstepersonerna som bistått dem i arbetet, att medverka i kommunernas presentation av ett nytt naturbruksavtal.